

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 2. avgusta 1895.

Politiški oddelek.

Boj za Celje.

Celjski Nemci in nemškutarji se še niso pomirili. Bati so se jeli za svojo nemško gimnazijo in pa za svoj umeten nemški značaj mesta. Gospodje so sedaj v največji skrbi, kako bodo polnili razrede svoje gimnazije, ako vanje ne bodo več hodili slovenski sinovi. Celjski Nemci nimajo dovolj mladeži za nemško gimnazijo, zunaj Celja so pa v celjskem okoliši Nemci tako redki, da bi jih skoro po dnevi bilo treba iskati z Dijogenovo svetilnico. Da ni nekaj rudarskih in tovarniških podjetij, ki pritiskajo na svoje delavce, in kateri imajo v službi nekaj tujcev, bi ne bilo skoro nobenega Nemca zunaj Celja v okoliši, od koder dijaki hodijo v celjsko gimnazijo.

Da pa ohranijo celjsko nemštvo, so sklenili osnovati v Celji nemški dom in pa nemško dijaško zavetišče. Prvega jim mi iz srca privoščimo, naj si le v njem ogrevajo svoje umetno nemštvo, naj prirejajo pristno nemške veselice, vse to nam ne more dosti škodovati.

Nam niti na misel ne pride jim kratiti kake pravice do njih narodnega razvoja in pristno nemških zabav. Mi Slovenci bodemo zase tudi v Celji zahtevali pravice, Nemcem pa njihove popolnoma privoščimo. Dvomimo pa močno, da bi nemški dom zgrajen z nemškim denarjem mogel celjskim Nemcem dosti koristiti in podaljšati obstanek nemškemu gospodarstvu.

Večje važnosti bode dijaško zavetišče. Namen temu zavodu bode preskrbovati ubožnejše dijake nemške gimnazije s hrano. Samo na sebi je namen blag in kolikor se tiče Nemcev, mu gotovo želimo najboljšega vspeha. Le veselilo bode nas, če se celjskim Nemcem s tem posreči napolniti celjsko gimnazijo s pristnimi Nemci. Toda bojimo se pa, da se tukaj nekaj družega namerava. S podporo si hočejo vabiti slovenske dijake v nemško gimnazijo. Gospodje v Celji si morda celo nadejajo, da s tem izpodkopljejo dvojezično gimnazijo. Seveda, če kaj tacega

pričakujejo, se motijo. Pač pa Slovenci ne smemo držati križem rok, ker sicer bodo nekaj slovenskih sinov le privabili na ta način v nemški zavod, da je ponemčijo. Zato bode treba tudi Slovencem podpirati revnejše dijake slovenske narodnosti, da jih ne vjamejo Nemci v svoje mreže. Namen celjskemu dijaškemu zavetišču v Celji bode popolnoma podoben namenu nemškega „Schulvereina“, ki tudi zatrjuje, da le skrbi za nemško odgojo nemških otrok, v resnici pa v svoje zavode le slovensko deco lovi.

Pa tudi mej obrtniki hočejo poživiti nemški duh. Delovalo se bode na to, da bodo nemški mojstri v Celji jemali le nemške pomočnike in nemške obrtne učence. V tem oziru pa celjski Nemci ne bodo dosti dosegli. Vsak mojster je dosedaj vzel pomočnika ali pa učenca, ki se mu je zdel pripravnejši in tako bode tudi v bodoče. Po narodnosti se bode pač malokdo ravnal. Prodajalničarji pa Nemcev še jemati ne morejo, ker razmere v Celji so take, da je treba trgovskemu osobju znanja obeh deželnih jezikov. Kdor bi le celjskim Nemcem prodajal, bi kmalu prišel na „kant“. Z nemškimi delavci bi se v Celje le zasejale socijalistične ideje, za kar pa celjski mojstri niso posebno naudušeni.

Posebne vspeha celjski Nemci od vseh teh svojih namenov nimamo pričakovati. Izdali so neki oklic na vse Nemce, da naj jim pošiljajo doneske za njih namene. V tem oklicu so pa naredili veliko napako, za katero se bodo še kesali. Izrekli so, da vzamejo le pristen nemški denar, židovskega pa ne. S tem so odbili od sebe vse pristaše zjedinjene levice. V Celji menda ne vedo, koliko se imajo Nemci v Avstriji zahvaliti židovskemu denarju. Brez židovskega denarja bi že davno se bilo zrušilo njih gospodarstvo nad Slovani. Nemški „Schulverein“ vzdržuje se največ z židovskim denarjem. Nemški nacijonalci so pač dobri kričači, a denarja naj pa Celjani od njih dosti ne pričakujejo.

Letos utegne še nekaj priti, ko vse govori o Celji, a to se bode kmalu premenilo. Drugo leto se bode že malokdo spominjal Celjanov. Ves krik je bil umetno napravljen in se bode zlasti po državnozbornih volitvah

vse zopet pozabilo. S požrtvovalnostjo se avstrijski Nemci ne odlikujejo. Zato tudi nemški Celjani ne bodo še tako hitro imeli svojega doma, ako se bodo na druge Nemce zanašali.

Zaradi tega pa Slovenci pred to zadnjo akcijo celjskih Nemcev nimamo nobenega strahu. Slovenska gimnazija v Celji bode imela vedno več učencev, nemški jih bode pa manjkalo, naj jih še tako vabijo, ker za kacic 5000 prebivalcev posebna gimnazija potrebna ni.

Vsa stvar bode pa imela še to dobro posledico, da se zedinjena levica ne bode več toliko brigala za Celje, ko so se nemški Celjani v svojem oklici postavili na protisemitsko stališče. Ko bi bili to storili že pred glasovanjem o Celji v državnem zboru, bi levica gotovo ne bila tako jedina. Prepričani smo, da nemški liberalci sedaj ne bodo več se dosti brigali za nemške Celjane in bodo vse pustili naravnemu teku.

Politični pregled.

Nova koalicija. — Govori se, da se napravlja nova koalicija, ali prav za prav da se obnovi prejšnja, samo da odrinejo jeden del levičarjev, kateri stoje preveč na narodnem stališču. Za tako koalicijo so posebno naudušeni Poljaki in nemški konservativci. Oboji so sedaj že tudi glede volilne reforme pripravljene precej odjenjati levičarjem. Nemški konservativci so se nadejali, da bodo Mladočehi se približali desnici in se zopet osnuje stari železni obroč, zaradi tega so pa Dipauli in tovariši delali težave levičarjem. Ko pa Mladočehi nikakor ne mislijo nobeni stranki brezpogojno delati tlake, so so konservativci jeli zopet približevati liberalcem. Strahu pred tako koalicijo nam ni treba imeti, ker se bode še prej razbila nego se je bila prejšnja. Za volilno reformo namreč ne bode dobila potrebne dvetretjinske večine. Gospodom tudi najbrž ni za resno delo, temveč le na tem, da čas potratijo do novih volitev, ne da bi dovršili volilno reformo.

Grof Coronini je odložil svoj mandat. Sprl se je bil s svojim klubom zaradi celjske gimnazije. On bi bil rad glasoval za dvojezično gimnazijo v Celji, klub je pa sklenil, da morajo glasovati proti njej. Pa tudi že poprej se grof Franc Coronini ni popolnoma vjemal s svojimi italijanskimi tovariši. Coronini je dober Avstrijec in pravičen mož in je v prejšnjih letih včasih zagovarjal tudi slovenske zahteve. Italijanski listi ga sedaj hudo napadajo, ker je odložil svoj mandat in naglašajo, da se nikdar niso vjemali z njim. To prav radi verjamemo. Morda bode grof Coronini tudi spoznal, da je napak imel, ko je Italijane vedno zagovarjal, da so dobri Avstrijei. Italijani ga bodo še pogrešali. Naj volijo kogar hočejo, toliko vpliva na Dunaji ne bode nikdo imel, kakor ga je grof Coronini. Vladni krogi jih bodo bolje spoznali, ko jih on ne bode več kril s svojim plaščem. Cesar je grofu Coroniniju podelil red železne krone prve vrste v priznanje njegovih zaslug v parlamentu. Coronini bil je tudi nekaj časa predsednik zbornice poslancev.

Baron Widmann je odložil svoj mandat. Da se napravljajo važne premembe v avstrijski politiki, kaže to, da najveljavnejši parlamentarci odkladajo svoje mandate, možje, o katerih se je mislilo, da pridejo pri sestavi nove vlade morda še v pošte. Odstopil je grof Coronini, o katerem se je včasih že govorilo, da bode še ministerski predsednik, pl. Plener, ki je veljal za največji finančni talent zedinjene levice, baron Widmann, katerega bi posebno levičarji že večkrat bili radi videli na stolu ministerskega predsednika. Glavni kolo-

vodje liberalne stranke zginjajo s pozorišča. Vzrok temu je to, da je zedinjena levica se postavila preveč na nemškonarodno stališče in ti možje ne marajo več zanjo. Govori se, da še nekateri drugi odlože mandate. Pri novih volitvah se pa zvrše še večje premembe in stare levice morda kmalu ne bode več.

Chlumecky postane vodja zedinjeni levici, ob jednem bode pa skušal obdržati predsedništvo zbornice, dokler bode to šlo. Krščanski socijalisti, nemški nacijonalci bodo seveda začeli hud boj proti njemu, da se to ne vjema, da bi kdo bil vodja kake stranke in predsednik zbornici. Skušali ga bodo pripraviti ob predsedništvo. Levičarji pa ne bodo vsi zadovoljni z njegovim vodstvom, ker se jim zdi prezmeren. Moogoče je celo, da mnogi izstopijo iz zedinjene levice in se pridružijo nemškemu nacijonalcem. V Znojmu je Chlumecky te dni poročal svojim volilcem o političnem položaji. Priznal je, da je levičarjem celjsko vprašanje bilo zraslo čez glavo. Potem je pa razvil nov načrt volilne reforme, po katerem ostanejo sedanje volilne skupine nespremenjene, samo nekaj poslancev bi se potem še volilo po občni volilni pravici. Zaradi tega govora se je jako prikupil Poljakom, kateri se boje vsake premembe volilne pravice v sedanjih skupinah.

Plener je te dni v Hebu svojim volilcem razlagal, zakaj da je odložil svoj mandat. K dotični seji hebske trgovinske zbornice pa mnogo zborničnih članov ni prišlo in svojo odsotnost opravičilo s tem, da ne marajo Plenerja proslavljati. Plener je govoril dolgo, a zborničnih članov mu ni skoro nikdo pritrjeval, samo mej poslušalci so mnogi odobrvali njegov govor. V prostoru za poslušalce zbrali so se namreč bili vsi hebski židje. Plenerjev govor je pa tudi bil jako puhel in iz njega nismo ničesa izvedeli, kar bi ne bilo znano poprej. Priznal je, da je odstopil od ministerstva zaradi celjskega vprašanja, ker je to vprašanje dobilo večjo važnost, kakor mu ga je njegova stranka pripisovala. Pojasnil pa ni prav nič, kako stališče sta on in grof Wurmbbrand zavzemala v tem vprašanji v ministerskem svetu, da si so levičarski listi baš v tej zadevi obetali pojasnil. Naposled se je opravičeval s tem, da je prevzel dobro plačano mesto predsednika v skupnem višjem računšču, da se to bolj vjema z njegovo preteklostjo, nego bi se pa popolnoma umaknil v zasebno življenje.

Dunajski krščanski socijalisti so malo v skrbeh, da ne zmagajo pri novih volitvah za mestni zbor. Jeden del nemških nacijonalcev ni z njimi zadovoljen in se ne misli udeležiti volitve. Zaradi tega se pa krščanski socijalisti že obračajo do dunajskih Čehov, da bi jih podpirali pri volitvah. Čehi pa nimajo nič posebnega veselja za to, ker Lueger in tovariši so preveč na nemško narodnem stališču, kar so zlasti pokazali pri glasovanji o celjski gimnaziji in v prejšnjih časih, ko so nasprotovali češki šoli na Dunaji. Pri prvih volitvah bodo Čehi postavili svoje kandidate, ožje volitve se pa najbrž ne udeleže. Nemci naj le sami mej seboj izbojujejo svojo borbo. Slovani nimajo povoda, pomagati nobeni stranki. Krščanski socijalisti se posebno boje, da bode vlada vplivala na uradnike, da bodo volili liberalce.

Belgija. — Demonstracije, katere prirejajo socijalisti in liberalci proti novemu šolskemu zakonu, katerega je sklenila katoliška večina belgijske zbornice, so velikanske. Dne 28. julija se je v Bruselji zbralo nad 100.000 osob, da demonstrujejo zoper nov šolski zakon. Razgrajanje, kričanje in zabavljanje proti vladi je bilo nepopisno. Grozilo se je z revolucijo, če bi kralj potrdil ta zakon. Nasprotniki zakona prav upajo, da kralj ne bo potrdil zakona, katoličani seveda se bodo pa na vso moč prizadevali, da zakon zadobi potrjenje. Vlada je v varstvo kraljevo izdala stroge odredbe.

Anglija. Liberalna stranka, kateri je še pred kratkim stal zaslužni starček Gladstone na čelu, je pri zadnjih volitvah v dolenjo zbornico propala. Nasprotna konservativna stranka je pridobila znatno večino. S to zmago je pač zopet za dolgo pokopano pereče irsko vprašanje (homerule), to je osvobojenje